

наявності рекомендації (у випадку хронології – вступ та основні події).

2. **Логічність та послідовність** – кожен етап аналізу має логічно витікати з попереднього. Будь-яка гіпотеза чи твердження повинні бути підкріплені фактами або аргументами.

3. **Об’єктивність та неупередженість** – аналіз має бути об’єктивним, базуватися на фактах і неупереджених оцінках. Особисті думки або суб’єктивні припущення повинні бути чітко відокремлені від фактичного аналізу та не зазначатись у ньому.

4. **Законність** – матеріали для аналізу отримані у законний спосіб.

5. **Точність** – не потрібно використовувати не перевірену або вигадану інформацію.

6. **Мова та стилізація мови** – мова повинна бути нейтральною, за необхідності із використанням юридичної термінології. Без складних термінів для сприйняття яких треба звертатись до додаткового пошуку.

7. **Фокусування** – не потрібно охоплювати всю відому інформацію, потрібно зосередитись на ключових питаннях.

8. **Джерело** – за необхідності, можемо зазначати джерело інформації на фрагментах викладених у звіті.

9. **Редагування та коректура** – інформація повинна бути ретельно перевірена та оговорена із замовником матеріалу на відповідність змісту та охоплення всіх моментів.

Синиціна Юлія Петрівна,

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних
технологій Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Використання різних видів криміналістичних обліків при розслідуванні кримінальних правопорушень залежить від завдань та етапів розслідування, а також слідчої ситуації, що склалася на певний момент. У зв’язку з різноманітністю криміналістичних обліків та їх функціональним призначенням у слідчих (дізнавачів) виникають питання щодо використання інформації, що міститься в них у конкретній слідчій ситуації. Криміналістикою не можливо передбачити кожен слідчу ситуацію та дії слідчого щодо її

вирішення, але розробка рекомендацій щодо можливостей використання криміналістичних обліків у типових ситуаціях розслідування є перспективним напрямком підвищення результативності слідчої діяльності.

Під типовою слідчою ситуацією розуміють абстраговану штучна модель, що відображає стан наявної у слідчого інформації про обставини злочину й обставини, що склалися на відповідному етапі розслідування [1]. Інформація, що міститься у криміналістичних обліках використовується, в основному, на початковому етапі розслідування. У залежності від слідчої ситуації, використовується сукупність інформаційних даних, що містяться у базах даних як інформаційно-довідкового призначення, так і оперативно-розшукових обліках.

Розглянемо типові слідчі ситуації розслідування злочинів проти власності та можливість використання інформаційних баз даних для їх вирішення. У типовій слідчій ситуації, що є найбільш несприятливою для розслідування, а саме: є ознаки злочину (залишені матеріальні сліди, зникло майно), відсутні свідки та очевидці, особа злочинця невідома. Для вирішення основного завдання розслідування – встановлення особи злочинця у такій ситуації використовуються криміналістичні обліки залежно від виду слідів, виявлених на місці події. При виявленні слідів рук, вони перевіряються за дактилоскопічним обліком, а саме автоматизованою інформаційно-пошуковою системою «Дакто 2000». Якщо особа була раніше засуджена або затримана та її дактилокарта є у базі даних перевірка слідів, вилучених на місці події, дає позитивні результати. В залежності від вилучених при огляді місця події слідів, у цій ситуації, поряд з дактилоскопічним використовуються обліки слідів взуття, знарядь зламу та інструментів, транспортних засобів та ін. Всі означені сліди вносяться до інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі – ПНП) та перевіряються за даними цієї системи. Облік у зазначеній системі ведеться за такими категоріями: фотозображення слідів рук; фотозображення слідів підшов взуття; фотозображення слідів знарядь зламу; фотозображення слідів структури матеріалу (рукавичок); фотозображення слідів протекторів шин транспортних засобів; мультимедійна інформація (фото-, відео-, звукозапис) щодо осіб, які причетні до вчинення кримінального правопорушення; мультимедійна інформація (фото-, відеозапис) обстановки події, що сталася;

інформація про кулі, гільзи і патрони зі слідами зброї; інформація про об'єкти біологічного походження; інформація про інші вилучені матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення та зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження [2].

При розслідуванні злочинів проти власності перевірка здійснюється майже по всіх зазначених категоріях. На наш погляд, недостатню увагу приділяється слідам біологічного походження, особливо при розслідуванні крадіжок та майнових злочинів, не пов'язаних із застосуванням насилля. Це пов'язано з значною вартістю проведення молекулярно-генетичних досліджень для виділення із слідів біологічного походження профіля ДНК та його внесення в базу даних.

Крім цього, в даній ситуації за даними інформаційних підсистем ПНП «Особа» та «Оперативно-довідкова картотека» перевіряються всі особи, які проживають у районі вчинення кримінального правопорушення та були раніше засуджені за вчинення злочинів проти власності. Серед них особливу увагу приділяють тим з них, які нещодавно повернулись з місць позбавлення волі та не мають постійного заробітку. Також перевіряються за обліками викрадені речі, особливо якщо серед них є номерні речі або культурні цінності, що підлягають реєстрації в окремій інформаційній підсистемі.

Типова слідча ситуація, у якій присутні ознаки кримінального правопорушення, є свідки (очевидці), які запам'ятали правопорушника та можуть його описати та впізнати, або є його відеозображення, зафіксоване відеокамерою спостереження. У цьому випадку зі слів свідків-очевидців потрібно скласти суб'єктивний портрет підозрюваного за допомогою автоматизованого програмного комплексу «Фоторобот». Складений композиційний портрет може бути перевіреним автоматизованою системою портретної ідентифікації «Портрет». Система також дозволяє завантаження зображень, отриманих з відеокамер спостереження, графічних файлів та сканерів. Незважаючи на відносно невелику вартість та простоту у використанні цієї ідентифікаційної системи, вона поки що не знайшла застосування на центральному рівні. Окремі підрозділи її використовують, але база зображень правопорушників є незначною, а звідси й ідентифікаційні можливості встановлення злочинця за його зображенням зменшуються. Окрім цієї системи,

на сьогодні існує достатня кількість програмних продуктів розпізнання обличчя людини, що вже знайшли апробацію на практиці. Наприклад, прикордонники за допомогою американської програми розпізнавання обличчя «Clearview AI» змогли встановити особи понад 10 тисяч осіб, які брали участь у воєнних злочинах російської федерації [3].

Також можливо використання даних інформаційної підсистеми «Розшук» ПНП, що містить інформацію про осіб, які ухиляються від відбування покарання або переховуються від слідства чи зникли безвісти. В інформаційній підсистемі «Пізнання» ПНП містяться відомості про підозрюваних, підсудних та осіб, які ухиляються від вироку суду або відбування покарання; зниклих безвісти; осіб, які не здатні через стан здоров'я чи вік повідомити інформацію про себе; невпізнаних трупів.

Більш сприятливою для розслідування є типова слідча ситуація, коли особу правопорушника встановлено, але не затримано і його місцезнаходження невідомо. У цій ситуації випадку потрібне комплексне використання інформації оперативно-розшукових обліків та інформаційно-довідкових обліків на центральному та регіональному рівнях. Також можуть використовуватись інформаційні бази інших відомств, зокрема: Державної міграційної служби, СБУ, прокуратури, НАБУ та ін. Поряд з цим, можливо використання баз даних різних підприємств та організацій, банківської системи, медичних установ, транспортних підприємств тощо.

У сприятливій для розслідування типовій слідчій ситуації коли є ознаки кримінального правопорушення та особу затримано з викраденим майном при його вчиненні. В такій ситуації особа перевіряється для встановлення: можливого вчинення ним інших кримінальних правопорушень за інформаційною підсистемою «Особа», вчинення правопорушень у минулому за інформаційною підсистемою «ОДК». Інформація зазначених підсистем при наявності судимості, містить дані про час і місце затримання, прояви агресивності, протидії працівникам поліції, наявності при затриманні викрадених речей, наркотичних засобів, зброї тощо, а також особистісну інформацію: спосіб життя, звички, нахили, стосунки з членами сім'ї, товаришами, колегами по роботі, сусідами тощо.

Проаналізувавши можливості використання криміналістичних обліків при розслідуванні кримінальних правопорушень проти власності, можна зазначити, що об'єм необхідної інформації визначається слідчим залежно від слідчої

ситуації, що склалась на певному етапі, об'єму та значимості вилучених об'єктів та наявності інших фактичних даних, що знаходяться у матеріалах кримінального провадження. Від швидкого та професійного використання інформації, що міститься в криміналістичних обліках на початковому етапі залежить успіх всього розслідування.

До основних перспективних напрямів дослідження потрібно віднести:

1. Інтеграція інформаційних систем для обміну даними: Розвиток і впровадження єдиних платформ для зберігання та обміну інформацією між правоохоронними органами, що спростить доступ до криміналістичних обліків та прискорить процес розслідування.

2. Використання технологій штучного інтелекту та машинного навчання: Застосування AI та ML для автоматизованого аналізу великих обсягів даних, що містяться в криміналістичних обліках, дозволить швидше і точніше ідентифікувати підозрюваних та встановлювати зв'язки між злочинами.

3. Розширення використання біометричних даних: Застосування обліків відбитків пальців, зразків ДНК, голосових відбитків та інших біометричних параметрів для ідентифікації підозрюваних та злочинців, а також розширення баз даних з біометричною інформацією.

4. Цифровізація криміналістичних обліків та архівів: Перехід до електронного зберігання даних, що дозволяє зменшити час пошуку інформації, забезпечити доступ до архівних даних з будь-якого місця та підвищити безпеку інформації.

5. Розробка нових методів аналізу криміналістичних даних: Впровадження інноваційних методів ідентифікації та аналізу об'єктів, зокрема методів, що використовують спектральний аналіз, обробку зображень та тривимірне моделювання.

6. Посилення міжнародної співпраці: Налагодження обміну даними з міжнародними правоохоронними організаціями, що дозволить ефективніше розслідувати злочини транснаціонального характеру та оперативніше використовувати міжнародні криміналістичні обліки.

7. Підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів: Регулярне навчання та тренінги для слідчих та експертів з використання сучасних криміналістичних інструментів і баз даних, що дозволить підвищити ефективність їх роботи.

8. Розвиток автоматизованих систем розпізнавання осіб та транспортних засобів: Застосування систем, які аналізують дані з камер спостереження та ідентифікують обличчя або транспортні засоби, що фігурують у злочинах, дозволить оперативно виявляти зловмисників.

9. Аналіз поведінкових моделей злочинців: Використання великих обсягів даних для створення моделей поведінки злочинців, що дозволить прогнозувати їхні дії та місця вчинення нових злочинів, сприяючи попередженню злочинів.

10. Законодавча адаптація до нових технологій: Оновлення нормативної бази, що дозволить офіційно застосовувати новітні технології та методи роботи з криміналістичними обліками під час розслідування злочинів, забезпечуючи їхню юридичну силу та захист прав людини.

Список використаних джерел

1. Єфімов М.М. Типові слідчі ситуації при розслідуванні кримінальних правопорушень проти моральності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1 (22), т. 5, ч. 2, С. 111–115.

2. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України: Наказ Міністерство внутрішніх справ України від 16.03.2020 № 257 станом на 14 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0319-20#Text>.

3. Сайт Межа: Новини URL: <https://mezha.net/ua/bukvy/za-dopomohoiu-systemy-rozpiznavannia-oblych-prykordonnyky-vstanovyly-ponad-10-tysiach-osib-prychetnykh-do-voiennykh-zlochyniv/>.

Стрілецький Максим Олександрович,
начальник 2-го відділу (аналітики
воєнних злочинів) 4-го управління
(ситуаційного аналізу) Департаменту
кримінального аналізу Національної
поліції України

РОЛЬ OSINT У ДОКУМЕНТУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Open-source Intelligence – це розвідка на основі відкритих джерел. Але така назва не є звичною для кіберсвіту, тому зазвичай вживається формулювання «OSINT».